

[Startpagina](#) > ... > [Gerechtelijke Stappen](#) > [Rechtsbijstand](#) > Poland

Rechtsbijstand

 Polen

Inhoud aangereikt door

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Wat zijn de proceskosten en wie moet ze normaliter betalen?

Proceskosten zijn de kosten die nodig zijn voor het effectief instellen van vorderingen en voor het effectief voeren van verweer. Het gaat hierbij onder meer om de gerechtskosten. Wanneer een partij ervoor kiest zelf haar verweer op zich te nemen of zich door een derde te laten vertegenwoordigen die geen advocaat (*adwokat*), juridisch adviseur (*radca prawny*) of octrooigemachtigde (*rzecznik patentowy*) is, vallen onder deze kosten ook de kosten die de partij of haar vertegenwoordiger maakt voor het reizen naar de rechtbank en een vergoeding voor het verlies van inkomen dat zij door het verschijnen voor de rechtbank heeft geleden. Deze vergoeding mag evenwel niet hoger zijn dan de honoraria van een professionele vertegenwoordiger of van een advocaat, juridisch adviseur of octrooigemachtigde wanneer de partij ervoor kiest zich door een van deze personen te laten vertegenwoordigen.

De gerechtskosten omvatten verschotten (*opłaty*) en onkosten (*wydatki*).

Voor het indienen van bepaalde stukken moeten verschotten worden betaald. In de wet van 28 juli 2005 betreffende gerechtskosten in civielrechtelijke zaken (*Ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*) staat voor welke stukken verschotten moet worden betaald en hoe hoog die verschotten zijn. Ook worden daarin de regels voor het berekenen van onkosten vermeld.

Voor de volgende stukken moeten verschotten worden betaald:

- vordering en tegenvordering;
- verklaring over de uitbreiding of wijziging van de vordering waardoor het in het geding zijnde bedrag toeneemt;
- beroep en bezwaar (*apelacja* en *zażalenie*);
- voorziening in cassatie (*skarga kasacyjna*) en beroep tot nietigverklaring van een definitieve rechterlijke beslissing;
- bezwaar tegen een rechterlijke beslissing bij verstek;
- bezwaar tegen een betalingsbevel;
- primaire (*interwencja główna*) en secundaire interventie (*interwencja uboczna*);
- verzoek om inleiding van een niet-contentieuze procedure;
- verzoek om het uitspreken van een faillissement;
- verzoek om inschrijving in het kadaster of schrapping daaruit;
- verzoek om inschrijving in het nationaal rechtbankregister (*Krajowy Rejestr Sądowy, KRS*) of het pandregister (*rejestr zastawów*) en verzoek om wijziging van deze inschrijvingen of verzoek om schrapping;
- verzoek om herziening van een rechterlijke beslissing;
- beroep tot nietigverklaring van een arbitrage-uitspraak;
- beroep tegen de beslissing van een assistent-rechter;
- bezwaar tegen de handelingen van een deurwaarder;
- verzoek om afgifte, op basis van een dossier, van: een officiële kopie, een uittreksel, een certificaat, een overzicht, een ander document of niet-officiële kopie of een afschrift van het kadaster (griffierecht).

De onkosten omvatten onder meer:

- de reiskosten van een partij die van de rechtbank de opdracht heeft gekregen in persoon te verschijnen; er zijn dan geen gerechtskosten verschuldigd;
- de reis- en verblijfskosten van een getuige en het verlies van inkomen dat hij lijdt door voor de rechtbank te verschijnen;
- de beloning en kosten van deskundigen, tolken en curatoren die aan een procespartij zijn toegewezen;
- de vaste kosten voor het vergaren van bewijs op basis van het advies van gerechtelijk deskundigen;
- de beloning en kosten van andere personen en instellingen;
- de administratiekosten van aanvullende bewijzen;
- de kosten van vervoer en van het in bewaring hebben van dieren en voorwerpen;
- de kosten van detentie;
- de vaste kosten van een achtergrondonderzoek door voogden die door een rechtbank zijn benoemd, bij nietigverklaring van een huwelijk, echtscheiding en scheiding van tafel en bed, en de vaste kosten die aan deze ambtenaren moeten worden betaald voor hun toezicht op de contacten van ouders met hun kinderen, wanneer de rechtbank deze contacten heeft bevolen;
- de kosten van een verklaring van een gerechtelijk arts;
- de bemiddelings/mediationkosten wanneer de rechter een zaak naar een bemiddelaar/mediator heeft verwezen;
- de kosten van aankondigingen.

Een partij die bij de rechtbank een stuk indient waarvoor verschotten moeten worden betaald of dat onkosten met zich meebrengt, moet de gerechtskosten voldoen, tenzij in de wet anders wordt bepaald.

Sommige partijen zijn wettelijk vrijgesteld van gerechtskosten (zonder daartoe een verzoek te hoeven indienen), bijvoorbeeld:

- een partij die moederschap of vaderschap wil vaststellen of wil bepalen welke kosten daaruit voortvloeien (als het onderzoek naar ouderschap echter duidelijk ongegrond is, kan de rechtbank in haar beslissing tot sluiting van de procedure de verzoeker veroordelen tot het voldoen van de niet-betaalde gerechtskosten, daarbij rekening houdend met alle omstandigheden van de zaak);
- een partij die alimentatie vordert en de verweerder in een procedure die tot doel heeft het alimentatiebedrag te verlagen;
- een partij die wil laten vaststellen dat bepalingen van een overeenkomst onrechtvaardig zijn;
- een werknemer die een vordering instelt of een verzoek indient om een niet-contentieuze procedure in te leiden, met uitzondering van zaken waarin het in het geding zijnde bedrag hoger is dan 50 000 PLN, of een persoon die een rechtsmiddel inzet in een zaak over de sociale zekerheid;
- een partij in een geschil over geestelijke gezondheid;
- een persoon die wilsonbekwaam is verklaard, in zaken over de opheffing of wijziging van zijn wilsonbekwaamheid.

De onkosten worden voorlopig door het ministerie van Financiën gedekt als deze verband houden met een maatregel die de rechtbank ambtshalve heeft getroffen (bv. toelaten van bewijs waarom geen enkele partij heeft gevraagd). De overige onkosten worden voorlopig gedragen door de partij die heeft verzocht om de maatregel die deze kosten met zich meebracht. De rechtbank kan een partij verzoeken de onkosten voor te schieten. Als het voorschot niet binnen de gestelde termijn is betaald, neemt de rechter de gevraagde maatregel niet. Als zij een te hoog bedrag heeft gekregen, bepaalt de rechtbank in haar definitieve beslissing of het voorschot wordt terugbetaald, en maakt zij een afrekening van de betaalde kosten op.

In de definitieve beslissing stelt de rechtbank ook vast wie uiteindelijk de kosten van de procedure moet betalen en in welke verhouding. In een contentieuze procedure geldt doorgaans dat alle kosten (d.w.z. de kosten die een partij zelf heeft gedragen plus de kosten die de tegenpartij heeft betaald) ten laste komen van de in het ongelijk gestelde partij. Wanneer de rechtbank een vordering deels toewijst, kan zij bepalen dat elke partij haar eigen kosten voldoet (partijen hoeven elkaars kosten niet te vergoeden) of de kosten evenredig verdelen (zodat de partij waarvan de vordering grotendeels is afgewezen een deel van de kosten die de andere partij heeft gemaakt, moet vergoeden). In een niet-contentieuze procedure (allerlei soorten zaken worden in het kader van deze procedure gehoord, bv. de procedure voor het schikken van belangrijke zaken betreffende een kind, de procedure voor het vaststellen van de verkrijging van de nalatenschap of de procedure voor de beëindiging van mede-eigendom) geldt doorgaans dat elke partij zijn eigen kosten draagt. De rechtbank behoudt zich echter

naargelang van de situatie, waaronder de houding van de procesdeelnemers, het recht voor om anders te beslissen: zo kan zij een van de procespartijen verplichten alle kosten te voldoen, ook die van de andere partijen.

2 Wat is precies rechtsbijstand?

Rechtsbijstand is bedoeld om de toegang tot de rechter te vergemakkelijken voor personen die zich in een moeilijke levenssituatie of financiële situatie bevinden.

Rechtsbijstand wordt geregeld:

a) in nationale procedures, in het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (*Kodeks postępowania cywilnego*) en in de wet betreffende gerechtskosten in civielrechtelijke zaken;

b) in grensoverschrijdende zaken door de wet betreffende het recht op bijstand in civielrechtelijke zaken in de lidstaten van de Europese Unie en het recht op bijstand met het oog op minnelijke schikking van een geschil alvorens een procedure in te stellen (*Ustawa o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania*), en verder door de in punt a) genoemde wetten.

Grensoverschrijdende zaken zijn zaken waarin een verzoeker die zijn woonplaats of gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat van de Europese Unie (met uitzondering van Denemarken), om rechtsbijstand verzoekt in een lopende of nog in te leiden procedure in de Republiek Polen of met het oog op minnelijke schikking van een geschil in een civielrechtelijke zaak waarvoor de Poolse rechtbanken bevoegd zijn. Dit zijn ook zaken waarin een verzoeker die zijn woonplaats of gewone verblijfplaats in de Republiek Polen heeft, om rechtsbijstand verzoekt in een lopende of nog in te leiden procedure in een andere lidstaat van de Europese Unie (met uitzondering van Denemarken) of met het oog op minnelijke schikking van een geschil in een civielrechtelijke zaak waarin de gerechten van die staat bevoegd zijn.

Rechtsbijstand omvat:

- de vrijstelling van gerechtskosten; een partij hoeft dan niet bij aanvang van en tijdens de procedure verschotten en onkosten te betalen, waaronder de kosten voor het reizen naar de rechtbank als de rechtbank haar heeft opgedragen in persoon te verschijnen;
- in een gerechtelijke procedure, de toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank, onder meer om een procesinleidend stuk op te stellen (in grensoverschrijdende zaken ook om juridisch advies te verstrekken en een minnelijke buitengerechtelijke schikking te treffen); zo wordt een partij door een professioneel jurist vertegenwoordigd en hoeft zij de daarmee gepaard gaande kosten niet te betalen;
- in grensoverschrijdende zaken waarin de verzoeker een verzoek om rechtsbijstand heeft ingediend in een lopende of nog in te leiden procedure in een andere lidstaat:

a) vrijstelling van de kosten voor het vertalen van het verzoek om rechtsbijstand in een andere lidstaat en de benodigde documenten ter ondersteuning van het verzoek;

b) de toewijzing van een advocaat of juridisch adviseur om rechtsbijstand te verlenen aan een verzoeker in de Republiek Polen voor een lopende of nog in te leiden procedure in een andere lidstaat, tot de datum waarop het verzoek om rechtsbijstand door de bevoegde instantie van die lidstaat is ontvangen.

De rechtsbijstand kan volledig of gedeeltelijk zijn. In het laatste geval kan het gaan om toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank zonder vrijstelling van gerechtskosten of toewijzing met gedeeltelijke vrijstelling van gerechtskosten (bv. voor een deel van de kosten, boven een bepaald bedrag, of voor bepaalde kosten).

In Polen is het tevens mogelijk ad-hoc rechtsbijstand zonder rechterlijke beslissing te krijgen, in het kader van "gratis rechtsbijstand". De gratis rechtsbijstand valt onder de wet van 5 augustus 2015 inzake gratis rechtsbijstand, gratis advies voor burgers en juridische opleidingen (Ustawa z 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej). De gratis rechtsbijstand omvat:

- *gratis juridisch advies van een advocaat of juridisch adviseur, ook over lopende gerechtelijke procedures;*
- *gratis opstelling van een ontwerpdocument, met uitzondering van processtukken in het kader van een lopende gerechtelijke procedure;*
- *gratis opstelling van een verzoek om vrijstelling van gerechtskosten en/of om toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank in lopende gerechtelijke procedures;*
- *gratis bemiddeling/mediation.*

3 Wat zijn de vereisten voor de verlening van rechtsbijstand?

Rechtsbijstand kan tijdens een rechtszaak zowel aan een natuurlijke persoon als aan een rechtspersoon worden verleend, en ook aan een organisatorische eenheid zonder rechtspersoonlijkheid die op grond van de wet in rechte mag optreden.

Een natuurlijke persoon kan vrijstelling van gerechtskosten krijgen, als hij door het betalen van die kosten niet langer in zijn levensonderhoud of dat van zijn gezin kan voorzien of als het risico bestaat dat dit zou gebeuren.

Een rechtspersoon of een andere organisatorische eenheid dan een rechtspersoon die op grond van de wet in rechte mag optreden, kan vrijstelling van gerechtskosten krijgen als hij niet over voldoende middelen beschikt om deze kosten te betalen. Een handelsonderneming (met uitzondering van een handelsonderneming waarvan de enige vennoot of enige aandeelhouder het ministerie van Financiën is) moet eveneens aantonen dat haar vennoten of aandeelhouders niet over voldoende gelden beschikken om de activa van de onderneming te vermeerderen of haar een lening te verstrekken.

Vrijstelling van gerechtskosten kan tevens worden aangevraagd door maatschappelijke organisaties die niet tot doel hebben economische activiteiten te verrichten met hun sociale, wetenschappelijke, educatieve, culturele, sportieve en charitatieve activiteiten en met hun activiteiten op het gebied van zelfhulp, consumentenbescherming, milieubescherming en sociale bijstand.

Er bestaan geen vaste inkomensdrempels waaronder rechtsbijstand moet worden verleend. De beslissing hierover wordt in elk afzonderlijk geval aan het oordeel van de rechtbank overgelaten, die rekening houdt met de opbouw van het inkomen, het vermogen en de kosten die de partij maakt, waaronder het aantal personen dat zij ten laste heeft. De rechter kan ook menen dat een partij niet over voldoende middelen beschikt om de honoraria van haar vertegenwoordiger te betalen, maar wel om de gerechtskosten gedeeltelijk of volledig te betalen.

Daarnaast kan de rechtbank in nationale procedures weigeren een vertegenwoordiger toe te wijzen, zelfs als de partij niet de middelen heeft om diens honoraria te voldoen, als zij oordeelt dat betrokkenheid van een vertegenwoordiger niet nodig is. Dat geldt in de praktijk wanneer de zaak niet ingewikkeld is, vooral wanneer de partij tijdens de lopende procedure heeft laten zien dat zij kennis van het recht en van de procedure heeft.

In grensoverschrijdende procedures, als het gaat om personen die in een andere EU-lidstaat (met uitzondering van Denemarken) wonen of verblijven, verleent de rechter geen rechtsbijstand wanneer de eis of de verdediging van de eigen rechten duidelijk ongegrond zijn. De rechtbank kan ook weigeren rechtsbijstand te verlenen om redenen die met de inhoud van de zaak te maken hebben. Deze situatie doet zich voor als eerder in deze zaak wel rechtsbijstand aan de verzoeker was toegekend, met als doel vóór aanvang van een civiele procedure de zaak in der minne te schikken, maar er vervolgens geen schikking is bereikt.

Een formele voorwaarde voor het verkrijgen van rechtsbijstand is dat het verzoek op de in de punten 6 tot en met 8 beschreven wijze bij de rechter wordt ingediend.

Niettemin kan iemand die het Pools niet voldoende beheerst, na een verzoek aan de rechtbank waar de zaak voorligt (of de rechtbank waaraan de zaak zou moeten worden voorgelegd als het verzoek vóór aanvang van de procedure wordt ingediend), tijdens de rechtszitting gratis bijstand van een tolk krijgen. Voor een dergelijk verzoek gelden niet de formele eisen die normaal gesproken op een verzoek om rechtsbijstand van toepassing zijn. Dat staat in artikel 5 van de wet van 27 juli 2001 op de organisatie van gewone rechtbanken (*Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku prawo o ustroju sądów powszechnych*). Om gratis bijstand te krijgen van een vertaler voor het vertalen van de stukken en documenten die aan de rechtbank moeten worden overgelegd, moet echter wel een eenvoudig verzoek om rechtsbijstand zijn ingediend.

Alleen een natuurlijke persoon, onder wie een zelfstandig ondernemer die geen andere mensen in dienst heeft en die de kosten van rechtsbijstand niet kan betalen, heeft recht op deze ondersteuning.

Een advocaat of juridisch adviseur kan om geldige redenen weigeren gratis rechtsbijstand te verlenen. In dat geval wijst hij de rechthebbende op andere bureaus in het district waar gratis rechtsbijstand wordt verleend.

Wanneer het probleem van de rechthebbende niet geheel of gedeeltelijk met gratis rechtsbijstand kan worden opgelost, in het bijzonder als het probleem niet van exclusief juridische aard is, wijst de advocaat of juridisch adviseur de rechthebbende op de mogelijkheden om van andere verleners van gratis juridisch advies passende bijstand te krijgen. De advocaat of juridisch adviseur kan bijvoorbeeld inlichtingen verschaffen over de diensten van een entiteit die gratis juridisch advies verleent, in de vorm van een informatieblad over de dienstverlening.

Bovendien geldt het volgende: wanneer de gratis rechtsbijstand wordt geacht gratis bemiddeling/mediation te dekken, wordt deze bijstand niet verstrekt in zaken die door een rechtbank of andere instantie naar bemiddeling/mediation worden verwezen en als er een redelijk vermoeden bestaat dat de relatie tussen de partijen een gewelddadig karakter heeft.

4 Kan rechtsbijstand worden verleend voor alle soorten procedures?

Ja. Rechtsbijstand kan worden verkregen in alle civielrechtelijke zaken, waaronder familiezaken, handelszaken, zaken betreffende arbeidsrelaties en zaken in verband met de sociale zekerheid (bv. pensioenen en lijfrentes).

5 Bestaat er een specifieke procedure voor spoedeisende gevallen?

Er bestaat geen speciale procedure voor spoedeisende gevallen.

6 Waar kan ik een verzoekformulier voor rechtsbijstand verkrijgen?

Er bestaat geen officieel verzoekformulier voor rechtsbijstand voor nationale procedures. Een schriftelijk of mondeling verzoek tijdens een rechtszitting is voldoende.

In grensoverschrijdende zaken kunnen de verzoeken worden ingediend op het standaardformulier in de bijlage bij Beschikking 2004/844/EG van de Commissie van 9 november 2004 tot vaststelling van een modelformulier voor rechtsbijstandsverzoeken overeenkomstig Richtlijn 2003/8/EG van de Raad tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen. Deze formulieren kunnen worden verkregen bij de griffie van de rechtbank waar de procedure loopt of moet worden ingeleid. Ze zijn ook beschikbaar op de website van het ministerie van Justitie. Het is echter niet verplicht om het formulier te gebruiken. Het verzoek moet een verklaring van de verzoeker omvatten met daarin informatie over zijn gezinssituatie, zijn vermogen, zijn inkomen en zijn bestaansmiddelen. Wanneer wordt beoogd vóór aanvang van een civiele procedure een minnelijke schikking te treffen, moet het verzoek om rechtsbijstand ook een uitvoerige uiteenzetting van de feiten van de zaak bevatten.

Gebruik van het formulier is slechts verplicht in lopende grensoverschrijdende zaken waarin de procedure wordt gevoerd in een andere lidstaat en waarbij een Pools staatsburger of een persoon die het recht heeft permanent in Polen te verblijven, betrokken is.

In grensoverschrijdende zaken kan het verzoek niet alleen in het Pools, maar ook in het Engels worden ingediend.

7 Welke documenten moet ik bij mijn verzoek om rechtsbijstand voegen?

Het verzoek om vrijstelling van gerechtskosten of om toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank in nationale procedures moet vergezeld gaan van een verklaring over de gezinssituatie, het vermogen, het inkomen en de bestaansmiddelen, volgens het model dat is te vinden in de Verordening van de minister van Justitie van 3 oktober 2016 inzake de betaling door het ministerie van Financiën van de kosten van gratis rechtsbijstand die door een door de rechtbank toegewezen advocaat wordt verleend (*Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej*

pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu). De modellen zijn elektronisch beschikbaar op de websites van de rechtbanken, op de website van het ministerie van Justitie en op papier bij de griffies van de rechtbanken, in het Pools. Het betreft hier een formele eis en wanneer enige tekortkoming niet binnen een week na de uitnodiging van de rechtbank wordt verholpen, wordt het verzoek afgewezen. Als de in het verzoek beschreven omstandigheden vragen opwerpen, kan de rechtbank een onderzoek naar de werkelijke situatie van de verzoeker gelasten en hem om uitleg of aanvullende documenten vragen.

In grensoverschrijdende procedures moet een persoon die permanent op het grondgebied van een andere EU-lidstaat (met uitzondering van Denemarken) woont of verblijft, de volgende stukken bij het verzoek voegen:

- documenten die de gegevens in het verzoek bevestigen;
- documenten waaruit blijkt welke nationaliteit de verzoeker heeft en wat zijn woonplaats of gewone verblijfplaats is, of als de verzoeker geen onderdaan van een lidstaat is, een document waaruit blijkt dat de verzoeker op het grondgebied van een lidstaat woont in overeenstemming met het nationale recht van die lidstaat;
- een verklaring van de verzoeker waarin staat of hij al eerder rechtsbijstand heeft gekregen om de zaak in der minne te schikken. Als dat het geval is en er is geen schikking getroffen, moet hij ook aangeven waarom er geen schikking is bereikt.

Deze documenten moeten in het Pools of het Engels worden vertaald door een persoon die gekwalificeerd is om vertalingen te verrichten in de lidstaat waaruit het verzoek afkomstig is.

Als in grensoverschrijdende procedures het verzoek niet alle vereiste informatie bevat of als er vraagtekens worden gezet bij het waarheidsgehalte van de inhoud, vraagt de rechtbank de verzoeker binnen uiterlijk een maand een extra toelichting of aanvullende documenten te verschaffen. Het kan hierbij gaan om kopieën van belastingaangiftes, bankafschriften of lijsten van bankrekeningen, banktegoeden, effectendepots en certificaten met daarop het bedrag van het salaris, honoraria en andere rechten en uitkeringen, waaronder pensioenen, lijfrentes en alimentatie. Wanneer binnen de gestelde termijn geen antwoord wordt ontvangen, behandelt de rechtbank het verzoek op basis van de verstrekte gegevens.

Om het verzoek zowel in nationale als grensoverschrijdende procedures sneller te behandelen, wordt in de praktijk aanbevolen bij het verzoek direct alle documenten te voegen die de verzoeker nodig acht om bewijs voor zijn financiële situatie te leveren, met name de bovengenoemde documenten.

Om gratis rechtsbijstand te verkrijgen, moet het verzoek vergezeld gaan van een verklaring waaruit blijkt dat de verzoeker niet zelf de kosten van rechtsbijstand kan dragen. De ontvanger van de gratis rechtsbijstand moet daarnaast in verband met eventuele economische activiteiten een verklaring overleggen waaruit blijkt dat hij het afgelopen jaar geen andere personen in dienst heeft gehad. Een model voor deze verklaringen is beschikbaar in de bureaus voor gratis rechtsbijstand. De verklaring wordt aan de verstrekker van de gratis rechtsbijstand overgelegd.

De bureaus voor gratis rechtsbijstand verlenen de rechtsbijstand vaak direct na indiening van het verzoek. Daarom moet bij het verzoek een identiteitsbewijs worden gevoegd, met alle documenten die een toelichting op het juridische probleem bevatten waardoor de bijstand doeltreffend kan worden verleend.

8 Waar moet ik mijn verzoek om rechtsbijstand indienen?

Een verzoek om vrijstelling van gerechtskosten of om toewijzing van een vertegenwoordiger moet worden ingediend bij de rechtbank waarbij de nationale procedure moet worden of reeds is ingeleid.

Voor een natuurlijke persoon die zijn woonplaats of gewone verblijfplaats in een lidstaat van de Europese Unie (met uitzondering van Denemarken) heeft en die rechtsbijstand wenst te krijgen in een bij een Poolse rechtbank lopende of nog in te leiden grensoverschrijdende procedure, geldt het volgende: hij kan een verzoek om rechtsbijstand indienen bij de rechtbank waar de bodemprocedure moet worden of reeds is ingeleid. Als het verzoek betrekking heeft op het verlenen van rechtsbijstand in een procedure van (gedwongen) tenuitvoerlegging, wordt het ingediend bij de districtsrechtbank (*sąd rejonowy*) in het rechtsgebied waarvan de beslissing wordt of moet worden uitgevoerd of waar de tenuitvoerlegging plaatsvindt of moet plaatsvinden. Een verzoek om rechtsbijstand kan ook worden ingediend via het ministerie van Justitie van de Republiek Polen of de bevoegde autoriteit die hiertoe is aangewezen door de lidstaat waarin de verzoeker zijn woonplaats of gewone

verblijfplaats heeft. Het ministerie van Justitie stuurt het verzoek onmiddellijk naar de bevoegde rechtbank door.

Een natuurlijke persoon die zijn woonplaats of gewone verblijfplaats in Polen heeft en die rechtsbijstand wenst te krijgen in een lopende of nog in te leiden procedure op het grondgebied van een andere lidstaat (met uitzondering van het Koninkrijk Denemarken), kan een verzoek daartoe bij de bevoegde rechtbank van die andere lidstaat indienen. Het verzoek kan eveneens worden ingediend bij de regionale rechtbank (*sąd okręgowy*) van het in het rechtsgebied waarvan zich zijn woonplaats of gewone verblijfplaats in de Republiek Polen bevindt.

Een verzoek om rechtsbijstand in het kader van de regeling voor gratis rechtsbijstand kan worden ingediend bij een van de bureaus voor gratis rechtsbijstand in Polen in de districten (powiat) en de steden die de status van een district hebben. Een kaart van deze bureaus en de contactgegevens ervan zijn te vinden op: <https://darmowapomocprawna.ms.gov.pl/pl/mapa-punktow/>

9 Hoe kom ik te weten of ik al dan niet in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

De Poolse rechtbank laat de verzoeker via betekening weten hoe zij over het verzoek om vrijstelling van gerechtskosten of het verzoek om toewijzing van een vertegenwoordiger heeft beslist. Informatie over de voortgang van de behandeling van het verzoek en over de inwilliging of afwijzing van het verzoek kan tevens per telefoon of e-mail bij de griffie van de rechtbank worden verkregen.

Verzoekers krijgen in het betrokken bureau voor gratis rechtsbijstand onmiddellijk te horen of zij daarvoor in aanmerking komen.

10 Wat moet ik doen als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Als een partij vrijstelling van gerechtskosten heeft gekregen, hoeft zij geen andere actie meer te ondernemen. Als die partij kosten moet maken om de bescherming van haar rechten te garanderen (bv. de kosten van vertaling van documenten of reiskosten als de rechtbank haar opdraagt in persoon te verschijnen), moet zij de rechtbank om betaling van een voorschot verzoeken om deze kosten te dekken. Doet de van gerechtskosten vrijgestelde partij dat niet, dan kan de rechtbank verlangen dat zij de verschuldigde bedragen voorlopig voldoet, waarna deze zullen worden terugbetaald. Als een voorschot wordt toegekend, gebeurt de betaling daarvan op basis van facturen binnen een maand na ontvangst van het voorschot, maar in elk geval voordat er een beslissing over de definitieve betaling van de gerechtskosten is genomen.

Bij toewijzing van een advocaat of juridisch adviseur moet met deze persoon contact worden opgenomen. De rechtbank kan dan een kopie van de beslissing over de toewijzing aan de verzoeker betekenen zonder de voornaam, naam en gekozen woonplaats van de betrokken advocaat of juridisch adviseur te vermelden. In een later schrijven zal de rechtbank deze informatie aan de verzoeker doorgeven, nadat zij inlichtingen van de bevoegde regionale orde van advocaten (*okręgowa rada adwokacka*) of de bevoegde regionale kamer van juridisch adviseurs (*okręgowa izba radców prawnych*) heeft ontvangen.

Wanneer iemand van de rechtbank een totale of gedeeltelijke vrijstelling van gerechtskosten heeft gekregen, voordat de gerechtelijke procedure aanvangt, legt hij de rechter samen met een rechtsvordering of een ander procesinleidend stuk een kopie van de beslissing tot vrijstelling van gerechtskosten over.

Op basis van de regeling voor gratis rechtsbijstand ontvangt de verzoeker in een van de bureaus voor rechtsbijstand onmiddellijk het betrokken bedrag in de verwachte vorm, als hij daarvoor in aanmerking komt.

11 Wie kiest mijn advocaat als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand?

Conform de beslissing van de rechtbank wordt een advocaat of juridisch adviseur aangewezen door de bevoegde regionale orde van advocaten of de bevoegde regionale kamer van juridisch adviseurs. Als in het verzoek echter een specifieke vertegenwoordiger wordt vermeld, wordt deze laatste voor zover mogelijk en met diens instemming als vertegenwoordiger van de verzoeker aangewezen. Een advocaat of juridisch adviseur mag om geldige redenen weigeren een zaak aan te nemen. In dat geval zal het zelfregulerend orgaan een andere vertegenwoordiger aanwijzen. Het is tevens mogelijk tijdens de procedure een reeds aangewezen

vertegenwoordiger te vervangen. Ook hier moeten geldige redenen worden opgegeven.

In het verzoek kan een voorkeur worden uitgesproken voor een bepaalde vreemde taal die de vertegenwoordiger zou moeten spreken, of voor het juridische beroep dat hij zou moeten uitoefenen, bijvoorbeeld advocaat of juridisch adviseur. In de praktijk willigt de rechtbank deze wensen in.

In de regeling voor gratis rechtsbijstand is geen mogelijkheid voorzien om zelf een advocaat of juridisch adviseur te kiezen. De rechtsbijstand wordt verzorgd door de dienstdoende advocaat of juridisch adviseur van het bureau voor rechtsbijstand dat de verzoeker heeft uitgekozen, of door een stagiair die door deze advocaat of juridisch adviseur is gemachtigd.

12 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, worden dan al mijn proceskosten betaald?

Een partij die volledig van gerechtskosten is vrijgesteld, hoeft geen proceskosten te betalen. Een partij die gedeeltelijk van gerechtskosten is vrijgesteld, moet de proceskosten van het niet-vrijgestelde deel betalen. Als deze partij het proces wint, zal de rechtbank in haar beslissing tot sluiting van de procedure (beëindiging van de rechtszaak) de in het ongelijk gestelde partij in de kosten veroordelen.

Als een van gerechtskosten vrijgestelde partij geheel of gedeeltelijk in het ongelijk wordt gesteld, zal de rechtbank in haar beslissing tot sluiting van de procedure haar veroordelen tot het vergoeden van de proceskosten die de tegenpartij heeft gemaakt (maar niet die van het ministerie van Financiën).

13 Wie betaalt de overige kosten als ik slechts recht heb op beperkte rechtsbijstand?

Iemand die gedeeltelijk van gerechtskosten is vrijgesteld, moet de resterende gerechtskosten zelf betalen.

14 Omvat rechtsbijstand ook de kosten van beroepsprocedures?

De rechtsbijstand die bij de rechtbank van eerste aanleg wordt toegekend, heeft ook betrekking op beroeps- en tenuitvoerleggingsprocedures. Een partij die in eerste aanleg niet door een derde (bv. een advocaat) is vertegenwoordigd, kan in tweede aanleg om deze bijstand verzoeken. Als een buitengewoon rechtsmiddel noodzakelijk is, moet daartoe een speciaal verzoek worden ingediend. Hierover zal een specifieke beslissing worden uitgevaardigd die louter betrekking heeft op de rechtshandeling in kwestie.

15 Als ik in aanmerking kom voor rechtsbijstand, kan die dan worden ingetrokken in de loop van het proces (of zelfs na het proces)?

Rechtsbijstand in de vorm van vrijstelling van gerechtskosten of van toewijzing van een vertegenwoordiger kan door de rechtbank worden ingetrokken als blijkt dat de omstandigheden op grond waarvan de bijstand is toegekend, niet of niet meer bestaan. In beide gevallen moet de partij alle voorgeschreven verschotten betalen en alle onkosten vergoeden. In het tweede geval kan de rechtbank deze verplichting ook gedeeltelijk opleggen, afhankelijk van de verandering in de situatie van de partij.

Het kan voorkomen dat een partij vrijstelling van gerechtskosten heeft verkregen door opzettelijk foutieve informatie over haar situatie te verstrekken. De rechtbank zal deze vrijstelling dan nietig verklaren en de betrokken partij veroordelen tot een boete van maximaal 1 000 PLN. Wanneer in een soortgelijk scenario de rechter een vertegenwoordiger toewijst, zal de partij worden veroordeeld tot betaling van een boete van maximaal 3 000 PLN. Los van de verplichting om de boete te betalen, moet de partij alle voorgeschreven verschotten en onkosten of de honoraria van haar door de rechtbank toegewezen vertegenwoordiger betalen.

Als iemand een nieuw verzoek om vrijstelling van gerechtskosten indient en daarbij opzettelijk foutieve informatie over zijn gezinssituatie, vermogen, inkomen en bestaansmiddelen verschaft, wijst de rechter het verzoek af. Bovendien veroordeelt hij de persoon in kwestie tot een boete van maximaal 2 000 PLN.

Tegen een beslissing tot betaling van een boete kan binnen de in punt 16 beschreven voorwaarden beroep worden ingesteld.

16 Kan ik een weigering om rechtsbijstand te verlenen, aanvechten?

Ja. Tegen de beslissing om geen vrijstelling van gerechtskosten te verlenen of geen vertegenwoordiger toe te wijzen, kan beroep worden ingesteld. Als de beslissing door een assistent-rechter is gegeven, kan daartegen bezwaar worden aangetekend. Alvorens een beslissing aan te vechten, kan binnen een week na de betekening ervan om een schriftelijke toelichting op de beslissing worden verzocht. Na ontvangst van deze toelichting kan binnen een week beroep worden ingesteld of bezwaar worden aangetekend. Het beroep of bezwaar moet worden gericht aan de rechtbank die de beslissing heeft gegeven. Zowel het verzoek om een schriftelijke toelichting als het bezwaar tegen de beslissing van de assistent-rechter zijn gratis. Een soortgelijke procedure is van toepassing wanneer een eerdere beslissing om vrijstelling van gerechtskosten toe te kennen of een vertegenwoordiger toe te wijzen, wordt ingetrokken.

Iemand die gratis rechtsbijstand is geweigerd, kan deze beslissing echter niet aanvechten.

Meer informatie

- Wet van 28 juli 2005 betreffende gerechtskosten in civielrechtelijke zaken;
- Wet van 17 november 1964, wetboek van burgerlijke rechtsvordering;
- Wet van 17 december 2004 betreffende het recht op bijstand in civielrechtelijke zaken in de lidstaten van de Europese Unie en het recht op bijstand met het oog op minnelijke schikking van een geschil alvorens een procedure in te stellen;
- 2004/844/EG: Beschikking van 9 november 2004 tot vaststelling van een modelformulier voor rechtsbijstandsverzoeken overeenkomstig Richtlijn 2003/8/EG van de Raad tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen;
- Wet van 5 augustus 2015 inzake gratis rechtsbijstand, gratis advies voor burgers en juridische opleidingen;
- <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/npp>;
- <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-przyznania-prawa-pomocy-w-postepowaniu-w-sprawach-cywilnych-prowadzonym-w-panstwach-czlonkowskich-unii-europejskiej>;
- websites van verschillende districtsrechtbanken en regionale rechtbanken.

17 Heeft het verzoek om rechtsbijstand tot gevolg dat de verjaringstermijn wordt geschorst?

In het geval van verzoeken om een vrijstelling van gerechtskosten zal de indiening van het desbetreffende verzoek of een beroep tegen een beslissing tot weigering van de vrijstelling in beginsel niet leiden tot schorsing van de lopende procedure, tenzij de verzoeker een vrijstelling van gerechtskosten heeft gekregen naar aanleiding van een verzoek in de memorie of vóór de instelling van de vordering. In het geval van een definitieve afwijzing van een verzoek dat vóór het verstrijken van de termijn voor de betaling van de procedurekosten is ingediend, begint de betalingstermijn opnieuw te lopen vanaf de datum van betekening van het verzoek tot betaling of, in bepaalde gevallen waarin de partij wordt vertegenwoordigd door een advocaat of juridisch adviseur, vanaf de datum van betekening van de beslissing waarbij het verzoek om vrijstelling van kosten is afgewezen. Een nieuw verzoek om vrijstelling van gerechtskosten op basis van dezelfde omstandigheden is echter niet langer van invloed op de termijn voor de betaling van de kosten.

Ook in het geval van een verzoek om toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank leidt de indiening van het desbetreffende verzoek of een beroep tegen een beslissing tot weigering van een dergelijke toewijzing in beginsel niet tot schorsing van de lopende procedure, tenzij het verzoek in de memorie of vóór de instelling van de vordering is gedaan. De rechtbank kan de behandeling van de zaak echter opschorten totdat een definitieve beslissing over het verzoek is genomen en kan dus geen rechtszitting vaststellen, maar wel een geplande zitting annuleren of uitstellen.

Wanneer juridische vertegenwoordiging door een advocaat of juridisch adviseur verplicht is voor een bepaalde procedurele handeling (instellen van voorziening in cassatie (*skarga kasacyjna*), een verzoek om herziening van

een arrest, bepaalde beroepen tegen rechterlijke beslissingen), zal de indiening van een verzoek om toewijzing van een vertegenwoordiger door de rechtbank vóór het verstrijken van de termijn voor het instellen van een dergelijke actie, leiden tot de schorsing van de termijn. De termijn begint dan opnieuw te lopen, ongeacht of het verzoek wordt ingewilligd of afgewezen. Een nieuw verzoek op basis van dezelfde omstandigheden is echter niet langer van invloed op de afloop van de termijn.

Meer informatie

- Wet van 28 juli 2005 betreffende gerechtskosten in civielrechtelijke zaken;
- Wet van 17 november 1964, wetboek van burgerlijke rechtsvordering;
- Wet van 17 december 2004 betreffende het recht op bijstand in civielrechtelijke zaken in de lidstaten van de Europese Unie en het recht op bijstand met het oog op minnelijke schikking van een geschil alvorens een procedure in te stellen;
- 2004/844/EG: Beschikking van 9 november 2004 tot vaststelling van een modelformulier voor rechtsbijstandsverzoeken overeenkomstig Richtlijn 2003/8/EG van de Raad tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen;
- Wet van 5 augustus 2015 inzake gratis rechtsbijstand, gratis advies voor burgers en juridische opleidingen;
- <https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc/npp>;
- <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-dotyczace-przyznania-prawa-pomocy-w-postepowaniu-w-sprawach-cywilnych-prowadzonym-w-panstwach-czlonkowskich-unii-europejskiej>;
- websites van verschillende districtsrechtbanken en regionale rechtbanken.

■ Laatste update: 28/04/2026

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJM-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJM en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.